

Foto: D. ŠVARC

IGOR SANCIN, JAGODA VAJT

JERNEJ NOVAK

Dramolet o žrtvovanju

Kdo je *Alisa, Alica*, naslovna junakinja tretje uprizorjene igre sodobne slovenske igralka in dramatičarke Dragice Potočnjak? Dvojno ime igre kot da označuje dvoplastnost besedila, saj igra izhaja iz prepoznavnega socialnozgodovinskega dogajanja (vojna v Bosni, problem pregnancev) ter se iz tega izhodišča razvija v dramolet, ki govori o bivanjski problematiki sodobnega človeka, odpira vprašanje o smislu bivanja.

Alisa je ime mlademu bosenskemu dekletu, ki je doživela strahote vojne, se rešila iz objema smrti, nato pa je v nekem drugem okolju skušala sestaviti drobce razvite eksistence v nekakšno možnost bivanja. Pregnanka Alisa preživlja dneve na kolodvoru in tam išče pogrešanega brata Emira, čigar usoda je negotova, saj ni razvidno, ali je po poboju ubežal ali pa je postal žrtev. Alisina možnost je zato negotova, temelji zgolj na upanju. V takem stanju Aliso najde Magda, uslužbenka srednjih let, poročena ženska brez otrok, ki jo je mož zapustil. Magda najde Aliso »golo in boso«, jo odpelje na svoj dom ter si jo dobesedno prisvoji.

Alisa nima ničesar; ponižana, posiljena je ušla smrti, na ta svet jo veže le spomin na družino, ki je med pobojem zgorela v ognju, in pa negotovo upanje, da brat Emir še živi. Magda ima; njen odnos do sveta, do ljudi temelji na polaščanju. Tako prikriva manko svojega življenja: izgubo še nerojenega otroka in nato še moža. Alisa se Magdinemu polaščanju upira s svojo drugačnostjo, s tem da nenehno razkriva Magdin svet kot banalen, lažen, prazen. Magdino prizadevanje, da bi si podredila Aliso, in Alisino upiranje sestavljata jedro dogajanja dramoleta *Alisa, Alica*.

Alisino drugo ime, Alica, igra neposredno povezuje z junakinjo Carrollove zgodbe. »Imenovala te bom Alica, ker si prišla k meni, k nam, v našo Čudežno deželo,« pravi Magda. Še pred tem pa očitno: »Če misliš, da si padla skozi zajčjo luknjo k nam samo zato, da mi boš solila pamet, greš lahko pri tej priči nazaj.«

Alisa, Alica je podobno kot Carrollova junakinja res padla v neki drug svet zato, da bi nam govorila o resnici našega sveta. Med našim in njenim svetom so »topli ... krvavi rovi«, napolnjeni z masakriranimi žrtvami. Vse, kar pove o našem svetu, govori Alisa, Alica iz neposredne izkušnje tragedije razčlovečenja, iz bližine smrti, ki je še vedno v njej, in iz čudežne rešitve iz njenega objema. Njen govor ubija in (od)rešuje; je govorica žrtve in (od)rešitve hkrati. Alisa, Alica v naš svet dejansko prinaša oboje, njena smrt odreši Magdo sle po polaščanju sveta in ljudi ter jo odpre. Magda, ki živi v iluziji, da »ni kriva«, se z Alisino smrtjo zave lastne krivde ter se učloveči.

V svojem zavzetem etičnem nagovarjanju sodobnega (slovenskega) sveta je novo dramsko besedilo Dragice Potočnjak nedvomno zrelejše, pa tudi dramsko trdneje organizirano delo kot predhodni igri *Slepe miši*, SMG 1995, in *Metuljev ples*, SNG Ljubljana 1996. Še vedno pa je igra preobremenjena z gostoto simbolov, ti izhajajo iz Genetevega in Grumovega sveta (ali pa kar iz obojega v Freyevi dramski obdelavi), njihova raba pa je po večini ilustrativne narave brez trdnejše povezave s pomensko plastjo igre.

Nedvomna kvaliteta krstne uprizoritve v SLG Celje (Oder pod odrom 19. januarja 2000), ki sta jo pripravila režiser Matija Logar in dramaturg Kristof Dovjak, je, da je metaforično simbolno plast uprizarjane igre selektivno oblikovala v končno odrsko prisposodbo žrtvovanja in odrešitve. Skladno z razumevanjem temeljne problematike uprizarjanega dela se je uprizoritev izognila nevarnosti, da zapade v veristično interpretiranje izhodiščnega socialno in civilizacijsko pogojenega konflikta med Magdo in Aliso, kot tudi nevarnosti vztrajanja na poudarjeno psihološki igri. V obojem je igra Dragice Potočnjak preveč ohlapno motivirana, mestoma aprioristična, moralizirajoča, dramska zgodba (zlast Magdina) je šibko utemeljena, poskus širšega zarisa družbe in njene mislenosti pa zgolj z vpeljavo para Zlata (Jagoda Vajt), Ljubo (Igor Sancin) igri ne daje novih razsežnosti in ne prispeva k večji gledališkosti, temveč le posplošuje, banalizira. Igra je predvsem priložnost za dve igralki: Milado Kalezič (Magda) in Barbaro Vidovič (Alisa). Režiser Matija Logar vodi interpretinji v spopad, ki razkriva Magdino brezskrupulozno oblastnost ter

Alisino upornost in maščevalnost, ob tem pa sugestivno poudari predvsem njuno temeljno nemoč. Sproženi v medsebojni spopad druga drugi zagrizeno spodmikata tla pod nogami, izničujeta, tako verbalno kot fizično, še tisto malo, nezadostno možnost, s katero se še oklepata tega sveta. Magda Milade Kalezič skuša potešiti svojo nevrotično izraženo, nemočno agresivnost z jemanjem pomirjeval in pitjem ter pred nami tone v stanje temne odmaknjenosti, polne sarkazma in strupenih ugrizov, pa tudi sentimenta in pristne bolečine. Alisa Barbare Vidovič uteleša fizično nemoč, krhkost, nenehno lebdi v tistem pol bivajočem stanju, o katerem sama pove, da jo »le še nebo loči od neba«. Prosojna telesnost poudarja Alisino ranljivost. Ambivalentno eksistenco, ujeto natanko na presihajoči meji med fizično izničeno in duhovno močjo, igralka subtilno oblikuje v čisto lirično odrsko metaforo žrtvovanega bitja. Alisina drugačnost in tujskost sta igralsko učinkovito utemeljeni v govoru, ki v mehko govornico staplja priučeni slovenski in materni bosenski jezik (lektorja sta bila Josip Osti in Jan Jona Javoršek).

